नं० ४३२९ — ब

वाक्यभेदवादः

पत्राणि ८ (अष्ट)

नं० ४३२६-घ
श्री वाक्यभेदवादः

वाक्यभेदवादः

(पूर्ण)

नं० ४३२९-घ
पत्राणि ८ (अशु)

४३२९
F
पूर्ण

वाक्यार्थ

वी.क.

श्रीगणेशाय नमः ॥ अर्थैकत्वे सर्वत्रैव श्वाप्नेके को हि शेनानेकविधानेऽनेके को हि शेनेकविधाने पाणाम्रमेद्रग्प्रसक्तिः ॥ विधे
रावृत्पेति चेत् ॥ सेव कथमिति विवेचनीयं ॥ न हि विधिर्भाविनान्येन साकं संबध्यते ॥ भावनाद्वारेणानुतस्य सकलकार
कान्वयो वाच्यः ॥ तस्याश्च विधीयमानायां रवानूद्यमानायाश्चापि सकलकारकान्वयो पप्लाविशेषाछ्रका
तत्रवानूद्यमानभावनाद्वारेणानावृत्तस्यापि विधेरनेककारकान्वयो निरूप्यतां ॥ तावत्कारकान्वितयाग
भावनाविषयिणी प्रवर्त्तनेति ॥ अपि शाब्दबोधवेलायां विशिष्टभावनाविषयत्वेनावगतोपि विधिः प्रवर्त्तप्र
वर्त्तनास्वाभाव्यात्प्राधान्यात्प्राप्तविवेकेन गुणेषु प्रवर्त्तको वाच्यः परस्परनिरपेक्षेषु प्रवर्त्तयन्नावर्त्तेतेति चेत्तन्नष
ट्सु प्रधानयागेषु तदंगेषु चानेकेषु प्रवर्त्तितं न प्रवृत्तोपि प्रधानविधेरनावृत्तिर्वदनेवेद्यापि गुणेषु ज्ञाननयनो
[illegible]को विधेरनावृत्त्युपपत्तेः ॥ न च प्रधानविधिनैव प्रधानेष्वंगेषु वा प्रवर्त्तकः विशिष्टभावनाविधिकल्प्यते राम १

विशेषणाविधिरभिरेवतेषु प्रयतिजननादित्ति वाच्यं प्रधानानामंगानां चानुष्ठापकविध्यंतरकल्पनावश्यंभ
वेप्रकृतानां प्रधानोत्पत्तिविधीनामंगविधीनामेव लोपवेनानुष्ठापकत्वकल्पनापत्तेः । न चैतदिष्टं एक
विधिप्रयोज्यत्वाभावेन क्रमकल्पनानापत्तेः । अथापाततो विशिष्टभाव [illegible] नान्वितप्रवर्त्तनागोचरेशादेव
धेनात्मेपिनत्तत्रैव विधेः पार्यवसानं गौरवेऽपि नगुणविधिप्रतीतिमंतरेणगुणानां यागानामसिद्धेः । अतोपघातं
कुर्यादित्यनेनेतिचचनव्यक्त्याग्न्यपरोनैव विधेः पर्यवसानं वाच्यं [illegible] तच्छेदर्शवचनव्यक्त्यंतरमग्न्यपरोनगुणानां नैरविधे
यवेदेवविध्यावृत्तिरितिचेतन्न नकल्पनं भत्त्येहित्याहिरषुविध्यर्थविपर्ययेन [illegible] बोधापितेपतलजेमनस्येदिति
रगान्वितविध्यनुवादेव घप्यागं कुर्यादित्यपागान्वितप्रवर्त्तनानुवादेत्वित्युसतिगुणस्याविधायकाभावेन वि
ध्यनुपपत्तेः । अपेतदोषणीहाराप्योयागत्समनेनगुणेनकुर्यादितिवचनव्यक्त्यैवांगीकारोनगुणविधानमु

येन गुणानां विधीनामर्थौ चेद् शब्दवचनव्यापारांतरात्मपरमार्थ्यावधारितिरिति चेन्न भावनाया अपि विधेयकोटिनिवेशे
तस्या अनेकगुणविशिष्टाया विध्यन्वयसंभवेन विध्यनारंते: अथ विधिभावनयोरेकप्रत्ययप्रतिपाद्यत्वेन गुणा
न्वितविधिप्रतिपादनापत्तेः बोधकत्वे लिंग्युक्त्वारिते भावनाया विधेयत्वप्रतीतिर्न नतरीयकतया ज्ञापनेव स्तुतो
भावनानुवादे चेति चेन्न आस्तामेवं अनुवादाया अपि भावनाया गुणादूपेन तत्र संबंधसंभवे भावनाद्वारेणान्व
विधेरपि तत्र संबंधसंभवेनैव कस्यचिदाशंकासंभवः । न च याज्ञपेयाधिकरणे तं यागस्य गुणफलाभ्यां तत्र संबंध
रवेद्वा विवेकप्रसक्तेरेति भावनाया अपवेरूपेणानेककारकान्वयसद्भावस्य तत्रैवाभियुक्तैरुक्तत्वात् । अनेकगु
णान्वये वैरूप्यस्यानाशंक्यत्वात् स्वास्यादेतत् । विधिः सर्वत्र करूपोऽस्त्रिरुद्देश्यविधेययोः संबंधं विधत्ते तत्र भावना
या अप्राप्तेस्तस्याः फलसंबंधं विधत्ते तस्याः प्राप्तेन द्वारकमन्ययोः करूपोऽभिन्नसंबंधं विधत्ते एकस्य च संबं

धिनेष्ठाभ्यां प्रतिसंबंधिभ्यां युगपत्संबंधभेदोऽवश्यं वाच्यः । एकस्य चरमस्य द्वाद्वयनिरूपितसंयोगभेदवत् । एवं च संबं
धविधेयमंगीकृत्य निराकांक्षो विधिरयं संबंधमनावर्त्य न शक्नोति कर्तुं । अतः पूर्वमुक्त्वान्वयेनानिराकांक्षस्यया
गस्य करणत्वान्वयापावृत्तिवत्संबंधांतरविधानापाविध्यावृत्तिः स्यादेवेति चेत्तन । एकस्य स्वार्थस्य षष्ठ्या पीडे
रेनेकसंबंधविधाने विध्यावृत्त्यापातात् । न चैकपदोपात्तत्वात्त एषां तावतां संबंधानां युगपद्विधेयत्वावगमा
त्रै दनावृत्तिरिति शंक्यं । अनंतसंबंधाश्रयणेन तावन्मात्रसंबंधानामपि युगपदेवविधेयत्वावगमसंभवात् ।
आपेक्षस्यानेकैः प्रतिसंबंधिभिः संबंधभेदेऽस्त्यपि ते संबंधाः शाब्दबोधवेलायां विभिन्नरूपेण बुद्धिस्थाः स्त
दैव भवंति यदा प्रतिसंबंधितावच्छेदकानि रूपाणि भिन्नानि भवंति । तेषां च यागानां संबंधितावच्छेदकय
गत्वरूपमैक्यं तत्संबंधानामनेकविधिविधेयत्वं । अत एव चित्राधिकरणे एकपदोपात्तयोश्चित्रत्वस्त्रीत्व
योरपि विधावेकसंबंधानामेकरूपेणोपस्थितानां संभवतो न विधिविधेयत्वं गुणानां

वाक्यभे·

२ योःप्रभुयागानुवादेनविधौवाक्यभेदेऽग्निःसांगधत्तैःसांयागानामिवचित्रत्वस्त्रीत्वयोःसंबंधितावच्छेदकरूपे का ४
भावात् । मित्रपदेऽयागयोरभिजातपुत्रत्वनृपत्वकेशत्वयोर्नीलशिकावस्थाविशेषस्यैकेनवाप्यभेदप्रती
हारःसांगधत्तेरग्निचेतरएवं । संबंधितावच्छेदकरूपभेदेनसंबंधानांविभिन्नोपस्थितिरेववाक्यभेदनियामिके
३ निवाच्यांतयावपदेषुयागप्रभुनासोमेनेत्यत्रोपस्थितत्वप्रभुत्वसोमत्वानांविधेतावच्छेदकानांभेदात्सर्वेभ्यःका
मेभ्योदर्शपूर्णमासाविल्यत्रचदर्शत्वपूर्णमासत्वयोर्विधेयतावच्छेदकयोर्भेदाद्दृष्टाबुधभ्रतिगृह्णातिप्रयाजा
नुयाजेभ्यस्त्वहित्यत्रोरविधोधाजयेबार्हतेरचेभवनइत्यत्रचप्र[illegible]याजत्वानुयाजत्वयोरोरवत्वयोधाजयत्वयो
भ्योदेश्यतावच्छेदकयोर्भेदाद्वाक्यभेदापातः तेषुवाक्येषुविधेयतोदेश्यतावच्छेदकत्वेनप्रतीयमानानामिष्टि
त्वादिधर्माणांतदवच्छेदकत्वंपारस्यप्रभुतेनवल्पितेनवाप्यत्यादिनोपस्थितनयागत्वादेरवतदवच्छेदकत्वंस्वीकृत्य

तेनैकरूपेणोपस्थानादियदर्थानामेवोद्देश्यत्वाद्यंगीकरणात्र वाक्यभेद इति चेत्। न। यदाह सर्वेभ्यः कामेभ्यो दर्शपूर्ण
मासावित्यत्र च। स्थितयज्यभिर्द्वितयागत्वरूपेणादर्शपूर्णमासयोर्विधेयत्वमंगीक्रियते तदा च। स्थितत्वस्वादि यदभि
द्विवस्तुत्वाद्रूपेणानेकेषामधिगुणानां प्राप्तवर्मानुवादेन विधेयत्वं कुतो नोच्यते तत्त्वं द्वियागत्व वस्तुत्वपे
इति प्रसक्तत्वं। उपपन्नोच्यते। एकपदोपात्तानामनेकेषामुद्देश्यत्वे विधेयत्वे वा न वाक्यभेदः। उद्देश्यत्वविधेयत्वा
वच्छेदकरूपो भेदाभेदाभ्यां च तत्र न कोपि विशेषः। उपतो यदेष्टव्यतिरिक्तेषु उक्तोदाहरणेषु द्वेदोपा
त्तानेकविधद्देशांगीकारेऽपि न वाक्यभेदः। यदुपष्टं तिवा चेत्तु दृष्ट्या दिपदेव्यवस्थापितानानामेकेन पद्मेनैन याज्ञिना
संग्रहात्र वाक्यभेद इति। कोत्र व्यवस्थायां साधको न्याय इति चेन्न श्रृणु भावनाकांक्षया सर्वेषां विधेयानामुद्देश्यानां वाना
मार्थानां पारकद्वारेणान्वयो वाच्यः भावना चैकाकरणं विधेयं कर्म चोद्देश्यमेकैवायेत्तते। तत्रानेकरूपावच्छिन्नानामे मे

वाक्यार्थ॰
४

कःरूपावच्छिन्नानां वानेकेषामेकपदोपात्तानामेककारकान्वयित्वादिनेकान्वितमेकं कारकमाकांक्षापारमगृह्णतो भावनापुंस्कं
यत्नहुरेरागानेकान्वयं प्राप्नोतीति । नन्वद्वैदृशाहेन प्रजाकामं याजयेदित्यादौ सत्वप्येकधानूपादानेककारणानां स
मुच्चयानसमुच्चितानां करणत्वमिति चेद्विधानादेकपदोपात्तानामेवकारकान्वयित्वनियमो युक्त इति चेत
विंनततः तादृशस्थलेसु यापूर्वकृन्नानेककारकाणामिवाख्यातेनापि नेकभावनाभिधाने सति एकभावनेक
कारकान्वयेन निराकांक्षीभवतीति निपमांगीकारे प्रत्ययपादस्य नायज्ञेः । एवं यत्राप्युपेदात्रैरत्याहावनेकमपिद्व
मुखवत्स्यासामानाधिकरण्येनैकमेवार्थमुपस्थापयतितत्र प्रतिपातिपदिकं श्रुतयाविविभक्त्याप्रातिपदिका
र्थाभेदप्रतीत्यनुरोधेनाभिन्नमेवकारकंप्रतिपादयत इत्यवाक्यभेदः । एवं यत्र सर्वग्रहोपदाराते चैच्यहयहोयहा
द्दिवानतत्रस्नानंनकुर्वीतद्द्याद्दानंनकुत्रचिदित्यादिस्थलेस्नानदानाद्यनेकमपिपदंनस्नामोपस्थानि

राम
४

भिन्नविधिविहितत्वाच्चानेकरूपावच्छिन्नतयानेकं कर्मोपस्थापयति तत्रापि प्रातिपदिकार्थतावच्छेदकाभेदप्रतीत्यनुरोधेन पूर्ववदेव
मेवकारकमनेकं विभक्तिप्रकृत्या पार्थक्येन वाक्यभेदः। न चैवं चित्रपदवत्रापि चैकैककारकद्वारेणानावृत्त्यापि विधिश्चित्रत्वसिद्धौ
त्वविहद्धयादिति न वाक्यभेद इति वाच्यं चित्रापदं नाम स्यादिति चेत्तन्न इति मनाधिनियोदिप्रवृत्तविधेरेकवाक्यतात्पर्यागात्मकवाक्यभे
दभयेन वा प्रवृत्तपाणि यथानाः ह्रीत्वेनानूद्यत्वविधिः प्रवृत्तयागस्य फलसंबंधविधिश्चेति अनेकसंबंधविधिर्भिन्नवाक्य
मेदभयेन वा नामधेयत्वसंभवात् तत्र तु भिन्नरूपावच्छिन्नानां भिन्नपदोपात्तानां विधेयत्वमुद्देश्यत्वं वा परस्परं तेन तत्र तदुभ
रविभक्तिप्रकृत्यादिवाचकानां कारकाणां भेदाच्च शब्दभावाश्रवनायात्त्वावदन्वयप्रयोजककानेकाकाङ्क्षोत्थापकस्य पार्श्वतिः प्र ना
सज्यतत्र शक्तिभवति वाक्यभेदः। यथा हि सकृद्ढको यागः कर्मत्वान्वयेन निराकांक्षः करणत्वान्वयेनानावर्जितोपेक्षते एवं सकृ
न्नाभावनोद्देश्येन विधेयेन च कारकैकेनैकेन निराकांक्षा प्रतीतिर्विधेयान्तरमुद्दिश्यान्तरमनावर्जितानायेक्षतर्दस नुभ

५ वासिद्धमेनतनन्वेवंयावज्जीवादिविधौजीवनादिनिमित्तस्यासर्वंशात्तदधिकारानुपपत्त्यापेनयापक्षप्याद्विफलस्यचोद्देश्य
त्वात्तयोरन्योन्यमिन्नत्वात्तभिन्नरूपावच्छिन्नत्वेतभिन्नपदोपात्तत्वात्सवाक्यभेदापत्तिः॥ अथोत्पत्तेर्द्वयोः फलयोर्निमित्त
योर्वोद्देश्यत्वेमवेद्देवतत्त्वापत्तिरेकेनफलेनाननिमित्तेनवानेराकांक्षेयःपराम्नन्ययात्तनिमित्तफलयोरन्वयप्रयोजननुनतदा
5 पत्तिः॥ निमित्तान्वयसमुत्पन्नतस्यावश्यकर्त्तव्यताबोधस्यफलाकांक्षेतिपोषकत्वेनतत्तदनुच्छेदरूपत्वात्सिन्नर्हि विद्धद्वाका
२ स्यपागानुवादेनद्रव्यदेवताविधौवाक्यभेदापत्तेर्मा करस्पेनोपपचनेद्वयोर्द्रव्यदेवतयोर्वाविधौत्तस्योत्तदाप
त्तिः नतुद्रव्यदेवतयोर्विधौदेवतान्वायसमुत्पन्नतस्यत्यागकर्त्तव्यताबोधस्यतुद्रव्याकांक्षापोषकत्वेनतत्तदनुच्छेदक
त्वादिति॥ मैवं॥ यावज्जीववाक्येहिनिमित्तफलानुरक्तप्रयोगविधिनाज्ञातस्ययवाक्येकर्त्तृरूपफलानुरक्तप्रयोगवि
धानादि वसंभवतिवाक्यभेदप्रयाहाराःपरान्नेयाहिवाक्यस्यत्वप्रयोगविधित्वात्तत्रन्यूनतयोऽन्यद्रव्यदेवतयोः क

ग्नेर्देवतत्वप्रयोगानुबन्धित्वात्स्वाप्त्यधात्वर्थानुवादकत्वेनैकंगुणविधायनिराकांक्षेण विधिना तावत्तेन नापरगुणविधि
:संभवतीत्युभयविधौ स्यादेव वाक्यभेदः। यद्वा यावज्जीवपदार्थोऽनेन श्रुतत्वान्निमित्तसंबन्धमात्रं बोध्यते तेन तत्संबन्धावगता
वश्यकर्तव्यतानुपपत्त्या हेतुनावबोधकं च चोदनारूपं कल्प्यते विशिष्टविधौ विशेषणविधिवत्। ततः स्वयमागाविधे
रुद्देश्यद्वयसंबन्धे व्यापाराभावात् न वाक्यभेदः। यदाग्रयाहि वाक्येन द्रव्यदेवतयोरन्यतरस्यैव विधेयत्वेन
निर्विशेषकत्वपि सत्यस्मिन्नेकविधिना परविध्याक्षेपः शक्यः। न हि नैमित्तिकत्वस्यापायश्रयहेतुत्वेनैव श्रुत
द्रव्यदेवतयोरेकस्यापरेणाविनाभावोऽस्ति। वस्तुतस्तु द्रव्यदेवतयोः क्रियान्वयित्वात्स्वात्यक्रियायां तयोरेकसंबन्धवि
धायिनैकाक्षेपेण विधिना नावश्यतेन नापरसंबन्धो विधातुं शक्यत इति भवति तद्विधावावृत्तिर्विधेः। तथा यदि संब
धफलयोः क्रियान्वयः स्यात्स्वात्यक्रियायां तदुभयसंबन्धविधौ भवेद्विधाव्यावृत्तिः। न चैवमस्ति। विध्यर्थभूत

काम

६ कर्त्तव्यतानिरूपितव्याप्यत्वात्समवायिनिमित्तत्वाश्रयस्यजीवनादेस्तादृशव्याप्यतावच्छेदकविषयतान्वयातनिमित्तप्र
मागात्तयासिद्धसिद्धेनद्विसमुत्पादिनाविधिसहोच्चारितेनस्वप्रकृत्युपर्णहोकालिकसामानाधिकरण्येनकर्त्तव्य
ताव्याप्यत्वेबोधयतासमभिव्याहारेनकर्मणाश्रावश्यकत्वमायात्यतइतिश्रनुभवबोधमेतत्सर्वं इयानांतत्तत्

6 निमित्तावच्छिन्नस्यविधेर्विधेयाकांक्षायांक्रियाफलसंबंधएवविधेयइतिजीवनपुत्रजन्मादौनिमित्तेनैमित्ति
केदधतिधावोनद्धापिवाक्यभेदः॥भवतिचप्राप्तकर्मानुवादेनानेकगुणविधिस्थलेतत्रनिमित्तवारकस्यापि
विध्यनुवच्छेदकत्वेनानेकविध्यावश्यंभावात्॥भवतुविधावत्तिलक्षणोवाक्यभेदः कर्मत्वेतद्दोषभयाद्दृशिष
श्र कर्मविध्याश्रयणांयत्तोनेकपदेषुमत्वर्थलक्षणायांयाणोनविशिष्टकर्मविधानस्वरूपमस्तातावाक्यसमाप्तिस्यात
इत्यथानुपपत्त्याप्रतिगुणविशेषणविधीनामैकेषांकर्मतादात्म्यस्यविधिपदस्यावृत्तिकल्पनमितित्र राम ६

नै ल

शोच्यते विशिष्टविधित्वेन पर्यवसितत्वाभ्युपगता दवयवांशप्रामाणिकत्वं यावद्धारितायां विशिष्टकर्त्तव्यतायां तत्रानुपपय
स्याकृतिमतां विशेषणानां विधीनां संभवति प्रामाणिकत्वं सकृदाम्नानस्यानुविधिप्रत्ययस्यैतेनावबाधं पर्यवसा
नात्स्वप्रामाण्यं वस्तिवकल्प्यमानानि प्रामाणिकत्वानप्रमाणत्वकोऽतो निविशन्त इति मैवं किञ्च जेनाप्येतेन भ्रमत्त्वे ग्राव
घतीत्या हावपर्यवसितत्वात्तार्थाप्रत्याकल्प्यमानत्वाविकारमयदृष्टवादिप्रिय इव तत्पाते अग्रे उपयाशाते स्यादी
नाममेवैषामेक एवं पञ्चोषान्वहायाराश्रवणान्यथानुपपत्त्यातनुवर्शशिष्टत्वादेः कल्प्यमानावस्थिवेञ्चे कोऽह
शेन विध्यर्हानेकश्रवणीयन्यथानुपपत्त्याकल्प्यमानायाविधायाघावर्त्तेः प्रमाणकोटित्रित्वेनसंभवात्तात्रा
वयते चानेकवाक्यस्फुरणायतनुक्षिप्यादिमोघ इवानेका गुणविधानायतेत्रेणविधिरन्तमायत इति वक्तुं एवं वासकृदु
च्चार्यमाणस्य ततु इत्यादेर्भं तत्त्ववदसकृदुच्चार्यमाणस्य विधिप्रत्ययस्य ब्राह्मणात्वा ष्ठकारनेवैशांतभीवोव

वाक्षते

१

त्कृतत्वरूपमिमन्त्रविशेषणवैयर्थ्यानां अन्यान्तेषु भागः स्यादिति न्यायेनोहादिवर्जितेषु मन्त्रब्राह्मणान्यतरत्वनिवर्जितो सत्यां वेदत्व
निवर्जितेरखरूपं भावात् मन्त्रब्राह्मणत्वायोर्वेदतामधेयमितिशास्त्रे ग्यापास्यतारिव्यालोचनेनचवेदत्वस्यतेदुन्यतरत्वला
पत्त्यावगतेरितिमेवं॥ पुनस्ताव दृष्टप्रजितनद्वियादेो स्वर्गकामादिपदकल्पितं॥ विष्वजिताघागोनेपं भावयेदिति श्रुति स
वाक्यमितार्थस्य तेन विनानात्मतं तरासंभवात् ॥ पुनश्चतनुरित्यादेरावन्निकल्पितं नेपि भज्यमानसाकाङ्क्षत्वाभावेनमि स
त्रवाक्यत यानिरसीनानां कयापि वनतपाष्यकवाक्यतामनिर्वहतां यातेषु अन्यमारयाशपेत्यादीनां अन्यात्मात
स्यान्यथानुपपद्यमानम्स्यतन्त्रदृष्टहेतुत्वात् ॥ पन्नत्वापातनेपि प्रवाकत्वनिर्णयेपिस्वार्थापिवक्षापूर्वकत्वा
भप्रिकार्थस्वीकरणेनेकवाक्यताकल्पितुशक्येतितन्त्रेनेवातुषंगेणाप्यायनिकल्पितं॥ यथार्धमंतवेद्विमिनो स
स्पृधवह्निर्वेदीति। यदंगेनेपारिवाकस्यलेनविभज्यमानसाकांक्षतयैककैवाक्यतयेवप्रतीयमानानां स्वा रा
र्या। ७

विवक्षामंतरेणाविशिष्टविषयतयासंभवदेकवाक्यत्वानांपदानांभिन्नवाक्यत्वापादकवाध्यावत्तिवलेनानंतकेवलमर्थाय
त्यनुरोधेनाप्रामाणिकंप्रत्युतैकवाक्यतागौरवरूपंप्रत्यक्षेणावाधितमपितच्चप्रामाणिकापर्यस्वीकारेभाविनोगौरवस्यपरीहा
रायप्रयुक्तमपीदृशाप्रामाणिकदीर्घस्वीकरणमुचितमितिस्यप्रमाकरेणैवरघकाराधिकरणादौदर्शितंतत्रांतरेचानत्यकल्प्य
मानावृत्तेःप्रमाणाकोटिनिवेशासंभवस्यदुष्टकतावीजमुक्तयाकारमेदस्यानवच्छिन्नविशिष्टकर्मविध्यनाश्रययोपिदेवतावि
शिष्टद्रव्यविध्याश्रयोगेनशाक्यमेकवाक्यत्वमुपपादयितुंएकगाचयाज्याङ्गत्वादेवतयोःसंबंधासिद्धौविशिष्टवुद्ध्यसं
भवादित्यिपाकरणेनानुपपादितंचमाचरणकारो॥द्युचिन्तातात्पर्यभेदोपिवाक्यभेदत्वेनव्यवह्रीयतेयथाजन्नेर्मि
१८ लेपवावाक्यानुद्यापादितस्यप्रयस्यानुद्भातीत्यतःपश्चविचित्वाश्रयणं।यथावामध्यराधिकरणेपूर्वपक्षेन्यायेनारा
णोत्यस्यस्ववाक्यात्पश्चगुणभूतस्यसतःप्रकृतकतुविधेकवाक्यत्वाश्रयणंतत्रविध्याभावेनेत्नायते॥तच्चा

द्य वाक्यतात्पर्यातिरेकेणुनागौरवदोषत्वनिदानं द्वितीयेन प्रतीयमानतामर्थैकत्वबाधोपि ... चिन्तारशिबविधे
गौरवस्यवाक्यभेदत्तो... तु दोषत्वसाम्यादुपचारमात्रेभ्रान्तवाक्येवाक्यार्थमेदानापादकत्वान ... स्यका
रीच्छमतंतेन वाक्यभेदप्रपंचनं॥ सुखवोधायतास्तनंतेन ... तुष्टत्वधोस्तु॥ ७॥ इतिश्रीमहादेवे
नकृतोवाक्यभेदवादः॥ श्रीकृष्णार्पितमस्तु॥

१९० वाक्य